

“ İŞİTME ENGELLİ GENÇLERLE İŞ BAŞVURU DOSYASI GELİŞTİRME ÇALIŞMALARININ İNCELENMESİ: EYLEM ARAŞTIRMASI ”

Prof.Dr. Yıldız UZUNER * Öğr.Gör. Tamer DERİCAN **

ÖZET

Bu eylem araştırmasında Anadolu Üniversitesi Engelliler Entegre Yüksekokulu Grafik Tasarım Bölümü on son sınıf işitme engelli öğrencisinin Portfolyo Tasarımı I ve Portfolyo Tasarımı II dersleri kapsamında oluşturdukları iş başvuru dosyası geliştirme süreci sistematik ve analitik olarak incelenmiştir.

Bu çalışma süresince nitel ve nicel veriler toplanmıştır. İş başvuru dosyası (portfolyo) tasarımlarının hazırlanma ve uygulama aşamasında her öğrenci kendi dosyasından sorumlu kılınmıştır. Öğrenciler öncelikle grafik tasarımı ve tasarımcı kişiliklerini birlikte yansıtmak için logo tasarımı yapmışlardır. Tasarladıkları bu logoları kullanarak kartvizit, antetli kağıt ve zarf hazırlayarak tasarımcı kimliklerini meydana getirmişlerdir. Bu kimliklerini fôy dosya, cd, cd zarfı üzerine taşımışlardır. Daha sonra yaratıcı özgeçmişlerini hazırlamışlardır. Hazırladıkları dosyalara koymayı planladıkları çalışmaların görsellerinin sayfa düzenlerini geliştirerek bir sonraki aşamada da portfolyo çantalarını oluşturmuşlardır. Bu araştırma gayretlerinin sonucunda öğrencilerin akademik, sosyal, dilsel ve sanatsal becerilerinde gelişmeler gözlenmiştir. Bu araştırmanın verilerinin aynı zamanda işitme engelli öğrencilerin akademik dil ve sanatsal kazanımlarıyla ilgili ulusal ve uluslararası alanyazına katkıda bulunması beklenmektedir.

* Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü E-mail: yuzuner@anadolu.edu.tr

** Anadolu Üniversitesi Engelliler Entegre Yüksekokulu Grafik Tasarım Bölümü E-mail: tderican@anadolu.edu.tr

“ AN EXAMINATION OF JOB APPLICATION PORTFOLIO DEVELOPMENT PROCESS WITH HEARING IMPAIRED YOUTHS: AN ACTION RESEARCH ”

Prof.Dr. Yıldız UZUNER * Lect. Tamer DERİCAN **

ABSTRACT

This action research systematically and analytically examined the process of job application portfolios within the scope of the courses of Portfolio Development I and Portfolio Development II applied to ten last year students attending Graphic Arts Department of the School for the Handicapped at Anadolu University.

During the preparation and application phase of portfolio designs in this study, each student was made responsible for his or her own portfolio. The students first designed the logo that would reflect both their graphic design and designer personality. Using these logos they designed, they prepared business cards, letterheads and envelopes and developed their designer personality. They reflected their designer identities onto brochures, CD covers and CD envelopes. Later, they prepared creative CVs that define their personal profile and background. After developing the page layouts of the visuals of the works they were planning to into their portfolios, they created the portfolio bags. As a result of these research efforts, it has been observed that the students' social, linguistic, academic and artistic skills positively changed. The data of the present study are also expected to contribute to the national and international literature regarding the hearing impaired students' gains in academic language and art.

Key Words: *Job Application Portfolio, Job Application, Education of the Hearing Impaired, Visual and Linguistic Utterances, Action Research*

* Anadolu University Faculty of Education Department of Special Education E-mail: yuzuner@anadolu.edu.tr

** Anadolu University, Department of Graphic Design School for the Handicapped E-mail: tderican@anadolu.edu.tr

GİRİŞ

Toplumlar, eğitim düzeyinin artmasıyla verimlilik arasında bağ kurmakta, bireyin yaşadığı topluma aldığı eğitim ölçüsünde katkıda bulunduğuna inanmaktadır. Birçok kişi de hayatında elde ettiklerini aldığı eğitime borçludur. Eğitim yoluyla insanın sahip olacağı meslek genelde kişiyi ruhsal açıdan doyurur ve maddi olarak da rahatlatır düşüncesi hâkimdir. Kısacası etkili bir eğitim hayat standartlarını yükseltir demek mümkündür.

Türkiye'nin içinde bulunduğu mevcut durum, çok iyi yetişmiş, nitelikli insan gücüne olan ihtiyacı ön plana çıkarmaktadır. Günümüzde gelecek vadeden birçok iş kolu için uzman eleman ihtiyacı ortaya çıkmakta ve alanında nitelikli ve iyi yetişmiş elemanlar mesleki alanda diğerlerinin önüne geçmektedir (T.C. Başbakanlık, 1992). Üniversite eğitimi ile öğrenciler çağdaş teknolojiyi meslekleri doğrultusunda kullanmayı öğrenerek iş ortamlarında yer alabilir ve meslektaşlarıyla rekabet edebilirler.

Eğitimin başarısı, hayat ve iş başarısını tam olarak garanti etmese de, iş başvurularında ve işe kabulde; iyi notlar, çeşitli sertifikalar, iyi hazırlanmış bir iş başvuru dosyası ve parlak bir eğitim geçmişi, temel belirleyiciler olmaktadır. Bireylerin edindikleri mesleklerini devam ettirebilmeleri ve hayatlarını sürdürebilmeleri için bir işe başvurmaları ve bir mesleğe yerleşmeleri gerekmektedir. Toplumdaki tüm bireyler gibi işitme engelli öğrenciler de sadece okullarında başarılı olmakla yetinmeyip içinde yaşadıkları, teknolojik olarak hızla gelişen topluma uyum sağlamalıdır. Bilinçli vatandaşlar olarak onlar da yönetime katkıda bulunmak, kendilerini aşmalarına ve tatmin olmalarına olanak sağlayacak iş sahibi olmak, kültürel etkinliklere katılmak ve katkıda bulunmak, yaşamları boyunca ilgilerine ve amaçlarına ulaşmak için okur-yazar olmak zorundadırlar (Albertini ve Schely, 2003). Okuma yazma öğrenmede işiten akranlarından daha fazla zorlanmalarına rağmen, işitme engelli bireyleri içinde yaşadıkları toplumda işlevsel, başarılı, etkili ve bağımsız bireyler olmalarını sağlamamız gerekmektedir. Bir başka deyişle, öğrenmekten zevk alan, gelişen, belli bir mesleğin gerektirdiği bilgi ve becerileri başarıyla kullanan kendine güvenli sorumlu vatandaşlar olmalarında onlara rehberlik etmeliyiz.

Oysa ülkemizde işitme engelli bireylerin çoğu yeterli ve uygun eğitim programlarından yararlanamamaktadır. Birçoğu mesleki yeterlikleri sağlayacak önlisans veya lisans eğitim düzeyine ulaşamamaktadır. Üniversiteye girmeyi başarabilenlerin ise dil, genel bilgi, deneyim, yaşantı eksikliği gibi pek çok etmenden dolayı öğrenimlerinde okuma-yazma ve dil desteğine gereksinim duydukları gözlenmektedir. Üniversitelerin amacı işiten öğrencilerde olduğu gibi işitme engelli öğrencilere de meslek edindirmenin yanı sıra onların sosyal ve kültürel açıdan da gelişimlerini sağlamaktır.

İşitme engelli gençler öğrenim yaşantılarının sonunda kendilerine iş ararlarken ve iş başvurusu yapacakları görüşmelerinde işiten gençlere göre bazı zorluklar ve olumsuzluklarla karşılaşabilmektedirler. Bu zorlukların kaynakları çeşitlidir. Bir yönü; işverenlerin işitme engelli bireylere karşı önyargılı olabilmeleridir. İşitme engellilerin üniversite mezunu olmalarını görmezden gelerek, onlara mesleklerinin dışında niteliksiz işler önerebilirler ve bir şans vermede çekimser olabilirler. Zorlukların bir diğer yönü günümüzde giderek gelişen otomasyondur. Bazı iş yerleri daha az insan kaynağına ihtiyaç hissedebilir (Erdiken, 2005)

Zorlukların bir kısmı ise işitme engelli öğrencilerin fiziksel, iletişimsel, kişisel ve akademik özelliklerinden kaynaklanabilir. Okulda edindikleri deneyimler başvuruda buldukları işin gerektirdiklerini karşılamayabilir. İletişimde yaşadıkları zorluklar, işverene kendilerini ve becerilerini yeterince anlatamamalarına sebep olabilir. Tüm bunların yanında mesleki deneyimsizlik de başka bir engel olabilir (Erdiken, 2005). Bu nedenlerden dolayı, işitme engelli mezunların, örneğin grafik tasarımı bölümü mezunlarının, iş başvurularında; tasarımcı ve sanatsal kişiliklerini yansıtabilecekleri, özgün tasarımlarını gösterebilecekleri, eğitimleri süresince kazandıkları birikimlerini kanıtlayabilecekleri ve işverenle iletişimlerine görsel açıdan destek sağlayacak iş başvuru dosyası hazırlamak; ayrıca tüm bunları iş hayatına aktarmadaki sunumun öğretilmesi ve etkinleştirilmesi önemlidir.

Genel olarak dosyalama, çeşitli başarılar ve yapılan işlerle kazanılan ve eğitim öğretim faaliyetleri sonucunda oluşan her türlü belgenin ve dökümanın amaçlı olarak toplanıp; gerektiğinde kullanmak için belli bir düzen içinde saklanması işlemleri olarak tanımlanabilir (Chapman, Pettway ve White, 2001; Far, 1990; Gilman, 1995; Kemp ve Toperoff, 1998; Midkiff ve Thomasson, 1993; Olson, 1991; Paulson, Paulson ve Meyer, 1991; Pearl ve Leon Paulson, 1991). Aynı zamanda öğrencinin kendi kendine öğrenmesi ile ilgili sorumluluk almasına yardımcı olmak amacıyla kullanılan bir alternatif değerlendirme tekniğidir. Dosyalama çeşitlidir, ama temeli aynıdır.

Dosyalama sayesinde; öğrencinin yaptığı işlerin tarihi ne olursa olsun ihtiyaç duyulan herhangi bir zamanda kolaylıkla bulunması mümkündür. Öğrencinin geçmişten bugüne işleri, etkinlikleri ve öğrendikleri ile ilgili bilgi ve belge birikimi kontrol altına alınmış olur. Öğrenci hakkında bilgi ve belge birikiminin kontrol altında bulunması, öğretim elemanının eğitim ve öğretim faaliyetlerine ışık tutarak yön vermesine yardımcı olur. Öğretim elemanının öğrencileri hakkında alacağı kararlarda ayrıntılı bilgilenme sağlayarak kararlarını doğru ve isabetli almasına yardımcı olur. Öğrencinin yaptığı işlerin ne işe yarayacağını görmesini sağlar; daha iyi motive ederek verimini yükseltir ve çalışmalarını daha anlamlı kılar. Ayrıca, öğrencilerin başarılarını ve başarısızlıklarını performanslarıyla ilişkilendirebilmelerini de sağlar (Gilman, Andrew ve Rafferty, 1995). Öğrencinin edindiği mesleki kimliği altında geçirdiği evreleri, bir veya daha fazla alanda yaptığı sınıf içi ve sınıf dışındaki çalışmalarını, ilerlemelerini, başarılarını ve harcadığı çabayı bir veya daha çok öğrenme aralıklarıyla; hedeflenen çeşitli amaçlar doğrultusunda sunmak için belli standartlara göre sistemli olarak hazırladığı kişisel gelişim dosyasıdır. Öğrenciye ve başkalarına öğrencinin bir veya daha fazla alandaki başarılarını sunma amaçlı olarak öğrenci çalışmalarının yansıtılmasıdır (Arter ve Spandel, 1991; Collins, 1991).

Bütün bu açıklamalar ışığında, iş başvuru dosyalarının, öğrencilerin performansını yansıtmaya seçkin çalışmalarından oluşması gerektiği çıkarılabilir. Bu nedenle, dosyanın içerisinde yer alacak çalışmalar, öğrencilerin bütün çalışmaları yerine, iş başvuruları için belirlenen hedefler doğrultusunda, performanslarını en iyi yansıtan seçkin çalışmalarını ve onların bu hedefler doğrultusundaki gelişim ve ilerlemelerini kanıtlayan belge ve dökümanları temsil etmelidir.

Dosyalar içerisinde, farklı çalışmalardan gelen belgelerin bütünleştirilmesi önemli bir konudur. Bu nedenle başvuruları için belirlenen hedeflere ilişkin öğrenci gelişimi ve performansının kanıtları saptanarak, her biri ayrı ayrı gruplanır veya sıralanır. Oluşturulan bu dosyalar; işitme

engelli mezun öğrencilerin iş başvurularında işveren ile sağlıklı iletişim kurmalarını sağlayabilir. İşverene kendilerini ve becerilerini yeterince anlatabilmelerine görsel açıdan destek ve kanıt olur (Arter ve Spandel, 1991; Collins, 1991, Measles ve Steel, 1991; Murphy ve Smith, 1990; Uzun, 2008). Çünkü iş başvuru dosyaları işitme engelli öğrencilerin eğitimleri süresince yaptıkları tasarım ve üretme becerileri hakkında bilgi edinmeyi sağlar. Özellikle son yıllarda, iş dünyası ve bazı yükseköğretim kurumları bireylerin eğitim sürecinde yaptıkları çalışmalarını değerlendirerek, bu tür dosyalar aracılığıyla öğrencilerin veya bireylerin iş dünyasında ne kadar başarılı olacaklarını kestirmeye çalışmaktadırlar.

Bu dosyanın oluşturulmasındaki her aşamada işitme engelli öğrencilere sanat eğitimi aracılığı ile iletişim becerileri kazandırılarak; sanatın çeşitli yöntem ve tekniklerinin öğretilmesiyle, kendilerini doğru ve etkili bir şekilde ifade etme yollarını keşfetmeleri sağlanmaktadır.

Hazırlanan bu dosyalarla; işitme engelli öğrenciler öğrendiklerini sergilemektedirler. Dosyaların, öğrencilerin salt dil edinimi ve mesleki bilgi edinimlerini sanatsal bir düzen içinde sergilemelerinin yanında sanatsal yaratıcılıklarını geliştirme yönü de vardır.

Grafik Tasarım öğrencileri mezun olduklarında sahip olacakları dosyaları sayesinde mesleki gelişimlerinin yanında sanatsal ve yaratıcı yönlerini de geliştirmiş olurlar. Bu anlamda öğrencilere mesleki bilgi ve deneyim sanat eğitimi aracılığı ile kazandırılabilir.

Alan yazın tarandığında genel olarak dosyalama ile ilgili araştırmalar varken, konu iş başvuru dosyasıyla ilgili araştırmalara indirgenerek incelendiğinde; hem işitme engellilerde, hem de işitenlerde Türkiye ve dünyada bu tür bir çalışmaya rastlanmamıştır. Oysa yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı bilimsel temelli araştırmalara gereksinim vardır.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın temel amacı; Anadolu Üniversitesi Engelliler Entegre Yüksekokulu Grafik Tasarım Bölümü son sınıfta okuyan işitme engelli öğrencilerin Portfolyo Tasarımı I ve Portfolyo Tasarımı II dersi kapsamında oluşturdukları iş başvuru dosyası geliştirme çalışmalarının hem ürün olarak hem de gelişim sürecinin sistematik ve analitik olarak incelenmesidir. Araştırma soruları şunlardır: (1)- İş başvuru dosyasının hazırlanma süreci nedir? (2)- İş başvuru dosyasının hazırlanma sürecinde ne tür etkinlikler gerçekleşmiştir? (3)- İş başvuru dosyasının hazırlanma sürecinde öğrencilerdeki değişimler nelerdir? 4- İş başvuru dosyasının hazırlanma sürecinde yer alan öğretim elemanının ve öğrencilerin çalışmalar hakkındaki görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Desen: İşitme engelli öğrencilerle yapılan öğretim çalışmalarında da karşılaşılan problemler ve çözüm yollarının ortaya konulabilmesi için sistematik çalışmalar ile veriler toplanarak yapılan araştırmalara ihtiyaç vardır. Uygulamanın içinde yer alan öğretim elemanına; bu problemleri ortaya koymada, problemlere ilişkin verileri toplamada ve bu verileri sistematik olarak çözüme uzman görüşü alınarak çalışmalarını bilimsel olarak ortaya koyabilmelerine eylem araştırması yol göstermektedir. Bu nedenlerden dolayı bu araştırma eylem araştırması yöntemiyle gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Gerçekleştirildiği Eğitim Ortamı: Bu araştırma, Türkiye’de işitme engelli öğrencilere yükseköğretim olanağı sunan tek kurum olan Anadolu Üniversitesi, Engelliler Entegre Yüksekokulunda gerçekleştirilmiştir. Anadolu Üniversitesi Engelliler Entegre Yüksekokulu 1993–1994 eğitim-öğretim yılında faaliyete geçmiştir. Uygulamalı Güzel Sanatlar Bölümünde Grafik Sanatları Lisans Programı, Seramik Sanatları Lisans Programı; İdari Meslekler Bölümünde, Bilgisayar Operatörlüğü Önlisans Programı; Mimarlık Bölümünde, Yapı Ressamlığı Önlisans Programında eğitim verilmektedir. Bünyesinde bulunan bölümler, işitme engelli bireylerin eğitim gereksinimlerini karşılayabilecek teknoloji ile donatılmıştır. Engelliler Entegre Yüksekokulu, özel eğitime gereksinimi olan bireylere engel türlerine uyan meslek programlarında eğitim vermek, onların topluma üretken bireyler olarak katılmalarını sağlamak amacıyla kurulmuştur.

Okulun çeşitli bölümlerinde öğrenciler Portfolyo Tasarımı I – Portfolyo Tasarımı II dersleri çerçevesinde aktif olmuşlardır. Örneğin; öğretim elemanı ve araştırmacının odasında eskizleri hakkında ders harici geri bildirimler almışlardır. Bu odanın çıkışındaki atölyede ise yaptıkları çalışmalarını sergileyerek diğer arkadaşları ile değerlendirmiş ve etkileşimde bulunmuşlardır. Ancak en yoğun olarak çalıştıkları ve araştırmanın yoğunlukla gerçekleştirildiği ortam; sadece grafik bölümü 4. sınıf öğrencilerinin öğrenim gördüğü ve sınıf olarak da kullanılan Mac Laboratuvarıdır. (Şekil.2) Bu laboratuvar okulun ikinci katındadır, karşısında renkli baskı cihazlarının ve fotokopi makinasının bulunduğu bir oda ile dil derslerinin gerçekleştirildiği diğer bir sınıf ve koridor duvarlarında iletişim panoları vardır.

ARAŞTIRMAYA KATILANLAR

Öğrenciler: Araştırmanın katılımcıları Eskişehir Anadolu Üniversitesi Engelliler Entegre Yüksekokulu Grafik Bölümü son sınıfta okuyan ve Portfolyo Tasarımı I – Portfolyo Tasarımı II derslerini alarak bu araştırmaya katılmaya gönüllü olan 7’si kız, 3’ü erkek olan toplam 10 işitme engelli öğrenciden oluşmuştur. Bu öğrencilerden 3’ü meslek lisesi, biri özel kolej, 3’ü İÇEM Lisesi, diğer 3’ü ise çeşitli düz liselerden mezundurlar. Öğrencilerin yaş aralığı 20-25’dir. Öğrencilerin işitme kayıplarının nedenine bakıldığında 8’inin doğuştan 2’sinin ateşli hastalıktan kaynaklı olduğu anlaşılmıştır. Öğrencilerden biri Kokhlear İmplant’lı diğer 9’u işitme cihazı kullanmaktadırlar. İşitme cihazı olan öğrenciler araştırma boyunca da tüm derslerde işitme cihazlarını kullanmışlardır. Tüm derslerde ve ders dışında öğrencilerle sözel olarak etkileşilmiştir. Öğrenci merkezli, onlara ve fikirlerine kıymet vererek, yapıcı bir ortamda, motivasyon ve yaratıcılıklarını arttırmaya yönelik gerçekleştirilen derslerde öğrenciler sözel olarak karşılıklı söyleşileri grup ve birey olarak devam ettirebilmiş ve tüm derslere sözel olarak katılmışlardır. Bazı öğrenciler bazı zamanlarda kendilerini sözel olarak ifade etmekte zorlanınca kendilerini bildikleri işaret sistemiyle desteklemek zorunda kalmışlardır.

Araştırmacı: Araştırmada eylem araştırmasının uygulama süreci bu makalenin birinci yazarı tarafından yürütülmüştür. Araştırmacı Eskişehir Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Tasarım Bölümünden mezun olmuştur. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesinde Pedagojik Formasyon almıştır. Anadolu Üniversitesi Engelliler Entegre Yüksekokulu Grafik Bölümü’nde Öğretim Görevlisi olarak çalışmaya başlamıştır. Görevinin ilk yıllarında İşitme En-

gelliler Eğitim ve Araştırma Merkezi (İÇEM)'de hizmet içi eğitim almıştır. Yürüttüğü dersler arasında Portfolyo Tasarımı I ve Portfolyo Tasarımı II dersleri de bulunmaktadır. Ayrıca 13 yıldır işitme engellilerin eğitiminde deneyimlidir.

Geçerlik-Güvenilirlik Komitesi: Araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliği için çeşitli alan uzmanları yer almıştır. Nitel araştırma yönteminde uzman özellikleri olan, ayrıca işitme engellilerin eğitiminde de 25 yılı aşkın deneyimli bir öğretim üyesi ve üç grafik sanatları uzmanı araştırmacının süreç içerisinde yer alan uygulamalarını inceleyerek uygulamalara yönelik geri dönüt sağlamışlardır. Bu süreç; bu araştırmanın sonuçlanmasından rapor yazımına kadar devam etmiştir.

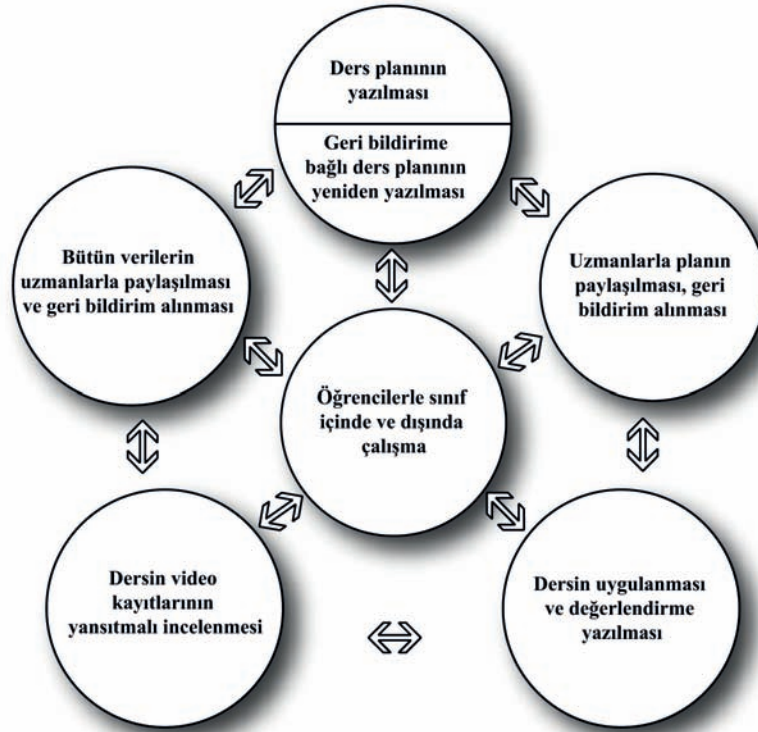
VERİLERİN TOPLANMASI ve ANALİZİ

Bu araştırma kapsamında, araştırmacı uygulamaları kendisi gerçekleştirdiği için etkin katılımcı gözlemci durumundadır. Araştırmanın kuramsal temelini oluşturulması için yerli ve yabancı kaynakların taranması sonucu ulaşılan bilgiler yanında uygulama sürecinde farklı veri kaynaklarından bilgi toplama yoluna gidilmiştir. Bu sebeple aşağıdaki veri çeşitleri süreç içerisinde sistematik ve düzenli olarak toplanmış ve gerektiğinde makro, gerektiğinde mikro düzeyde analiz edilmiştir. Nitel araştırmada veriler süreç içinde ve daha sonra da analiz edilebilir.

Haftalık olarak toplanan veriler nitel araştırma uzmanı ve Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Tasarım Bölümünde Öğretim Görevlisi olarak çalışan alan uzmanı tarafından incelenmiştir. Araştırmacı ders planları ve ders değerlendirme yazıları süreç içerisinde ve düzenli olarak araştırmacı tarafından haftalık olarak tutulmuştur. O hafta yapılacak olan ders planının taslakları araştırmacı tarafından bir hafta öncesinden hazırlanmıştır. Araştırmacı, araştırma süresince, her hafta ders planı hazırlayıp işitme engelliler eğitimi alan uzmanına sunarak; Perşembe günleri geri dönüt almış, bu dönütler ışığında ders planlarını organize edip düzenleyerek; güz döneminde Cuma günleri Portfolyo Tasarımı I, bahar döneminde Portfolyo Tasarımı II derslerini yapmıştır. Hazırlanan ders planı taslakları ve süreç derslerden bir gün önce işitme engelliler eğitimi alan uzmanı tarafından sistemli incelenmiştir.

Her iki dönem bu şekilde gerçekleşen derslerin bitiminden sonra araştırmacı ders değerlendirme yazılarını hazırlayıp iki haftada bir Pazartesi günleri yine işitme engelliler alan uzmanı ile yapılan toplantılarda alınan ortak kararlar ile çalışmalarını sürdürerek grafik sanatları alan uzmanlarıyla geçerlik çalışmalarını yapmıştır. (Şekil.1)

Böylece izleyen verilerin kararları araştırmacıyla birlikte alınmıştır. Araştırma verilerinin toplanmasında kullanılan veri toplama araçları şöyledir: Sınıfta gerçekleşen derslerin video ve fotoğraf kayıtları (25 saat 12 dakika 22 saniye) (Tablo.1), Öğrencilerle ilgili arşiv kayıtları, Öğrenci günlükleri (218 sayfa, 16.054 kelime), Araştırmacı Ders Planları ve Ders Değerlendirme Yazıları (18 ders), El yapımı ürünler (artifacts). Öğrenci günlüklerinden alıntılar öğrencilerin gerçek ifadeleri olarak sunulmuştur.



Şekil1: Haftalık Çalışma Döngüsü

BULGULAR ve YORUMLAR

İŞ BAŞVURU DOSYASININ UYGULANMA SÜRECİ

Diğer dosyalama uygulamalarında olduğu gibi iş başvuru dosyalarında da benzer ilkeler uygulanır. Dosyalama şeklinin saptanması; belirlenen hedefler ve amaçlar ile dosyaların nasıl kullanılacağına göre belirlenir. Hedeflere, amaçlara ve öğrencilerin özelliklerine göre çeşitli uygulamalar söz konusu olabilmektedir.

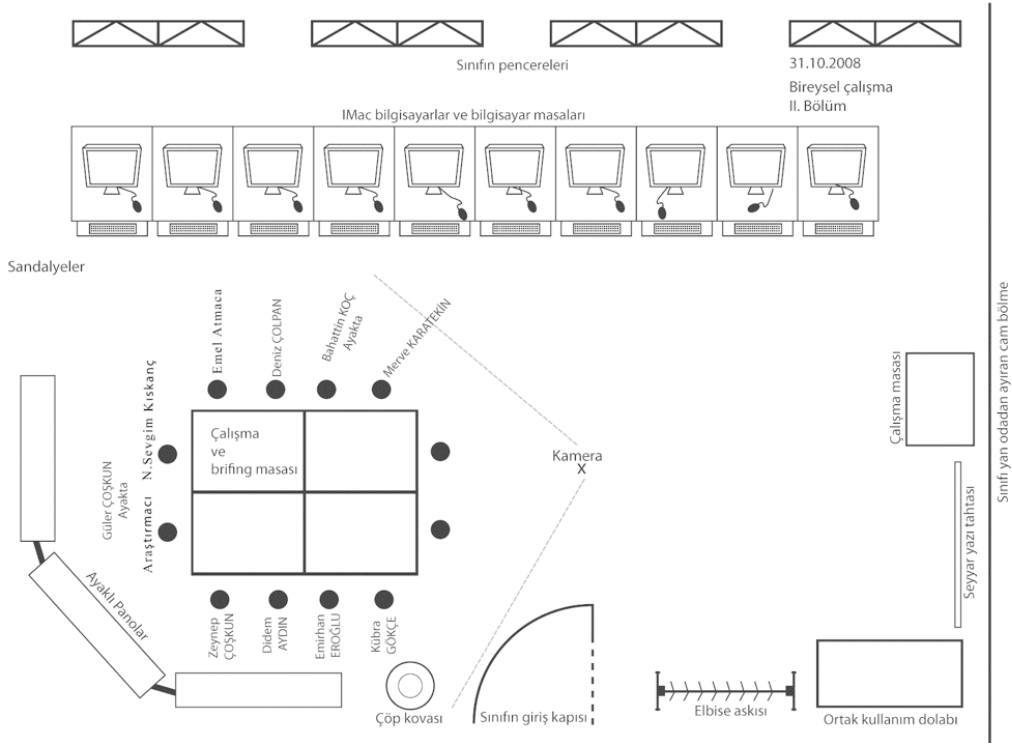
Bu çalışma süresince Portfolyo tasarımlarının uygulama aşamasında her öğrenci kendi dosyasından sorumlu kılınmıştır. Öğrenciler öncelikle grafik tasarımı ve tasarımcı kişiliklerini birlikte yansıtmak üzere logo tasarımı yapmışlardır. Tasarladıkları bu logoları kullanarak kartvizit, antetli kağıt ve zarf hazırlayarak tasarımcı kimliklerini meydana getirmişlerdir. Bu kimliklerini föy dosya, cd, cd zarfı üzerine taşımışlardır. Daha sonra özgeçmişlerini hazırlamışlardır. Hazırladıkları dosyalara koymayı planladıkları çalışmaların görsellerinin sayfa düzenlerini geliştirerek bir sonraki aşamada da portfolyo çantalarını oluşturmuşlardır.(Resim 1,2,3) Öğrencilerin çalışmalarının belirlenen hedef ve amaçlar ile tasarımcı kimlikleri çatısı altında toplanması, toplanan bu çalışmalardan uygun çalışmaların seçilmesi, seçilen bu materyallerin yansıtılması ve bu aşamada öğrencinin kendi hakkında bilinçlenmesi ile gelecek için kendi hedeflerini oluşturması sağlanmıştır. Öğrencilerin dosyalarını belirli zaman aralıklarıyla incelemelerine fırsat verilerek, kendi gelişmelerinin kaydını tutmaları için rehberlik yapılmıştır. Bunun için bir dosya

değerlendirme formu hazırlanmıştır. (Tablo.2) Öğrencilerin tasarımlarının gelişiminin seyrini izlemek ve onları yönlendirmek için tarihi sıraya göre yerleştirilen eskiz gelişim dosyaları oluşturulmuştur. (Resim 4) Bu seyre paralel olarak portfolyo ile ilgili tüm uygulamaları anlatmaları, bu süreçteki yaşanmışlıklarını, gelişim evrelerini ve bu amaçla yapılan öğretim etkinliklerini kendi bakış açılarıyla değerlendirmeleri ayrıca düşüncelerini yansıtmaları amacıyla öğrencilere günlükler tutturulmuştur. (Resim 5) Bu günlükler süreç içinde araştırmacı tarafından her hafta okunarak her bir öğrenciye geri bildirimde bulunulmuştur. Dosyalardaki yazılı ve görsel ürünler ilk kopyadan son kopyaya kadar sıralanmıştır, fotoğraf, yazıcı çıktıları, fotokopiler gibi materyaller de eklenerek gerçek çalışmalar oluşturulmuştur. Bu çalışmalara tüm öğretim yılında düzenli olarak devam edilmiştir.

Kaset No	Tarih	Süre	Dersin Konusu
Güz 1	10.10.2008	1sa. 36dk. 07sn.	Dersin tanıtımı ve örnek çalışmaların gösterilmesi.
Güz 2	*.10.2008	Çekim yapılmadı.	Salvador Dali sergisine gezi (istanbul). Salvador Dali için hayali portfolyo geliştirme çalışması.
Güz 3	24.10.2008	1sa. 16dk. 03sn.	Logo tasarım çalışması.
Güz 4	31.10.2008	1sa. 40dk. 32sn.	Logo tasarım çalışması eskiz değerlendirmesi.
Güz 5	07.11.2008	55dk. 37sn.	Logo tasarım çalışması eskiz değerlendirmesi.
Güz 6	14.11.2008	1sa. 58dk. 48sn.	Logo eskizlerinin gelişim sürecinin analizi ve eleştirisi
Güz 7	21.11.2008	2sa. 30dk. 31sn.	Kartvizit tasarım çalışması.
Güz 8	28.11.2008	1sa. 43dk. 28sn.	Kartvizit tasarımı eskiz çalışmalarının değerlendirilmesi.
Güz 9	05.12.2008	1sa. 21dk. 27sn.	Kartvizit tasarım çalışması
Güz 10	09.01.2009	1sa. 21dk. 35sn.	Dosya, CD üstü ve CD zarfı tasarımı eskiz değerlendirmesi.
Güz 11	16.01.2009	1sa. 35dk. 41sn.	Portfolyo Tasarımı I Final Sınavı
Bahar 1	20.02.2009	48dk. 09sn.	Birinci dönem yapılan çalışmalarda ortaya çıkan ürünleri analiz ederek hataların tespiti ve düzeltme çalışması.
Bahar 2	27.02.2009	2sa. 05dk. 06sn.	CV hazırlama – Sayfa tasarımı çalışmaları.
Bahar 3	06.03.2009	1sa. 37dk. 31sn.	Sayfa tasarımı çalışması eskiz değerlendirmesi.
Bahar 4	13.03.2009	1sa. 37dk. 37sn.	Çanta tasarımı çalışması.
Bahar 5	20.03.2009	35dk. 11sn.	CV hazırlama – Creative CV hazırlama çalışmaları.
Bahar 6	28.05.2009	40dk. 34sn.	Portfolyo tasarımı final ve sergisi
Bahar 7	28.05.2009	1sa. 48dk. 25sn.	Ders hakkında öğrenci görüşleri

Tablo1: 2008-2009 Öğretim Yılı / Grafik 4. Sınıf / Portfolyo Tasarımı I – Portfolyo Tasarımı II / 1. Dönem – 2. Dönem (DVD TAKİP LİSTESİ)

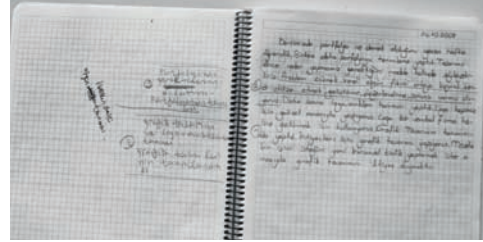
Yukarıdaki çalışma planını temsilen iki ders aşağıda yer almaktadır.



Şekil2: 31.10.2008 Tarihinde Gerçekleşen Dersin Sınıf Düzeni



Resim4: Eskiz Dosyası



Resim5: Öğrenci Günlük Defteri

Logo Tasarım Çalışması Eskiz Değerlendirmesi (31.10.2008 Ders 4-Güz Dönemi)

Süre: 1sa. 40dk.32sn

Bu dersin birinci bölümünde grup, ikinci bölümünde ise öğrencilerle bireysel çalışmalar yapılmıştır. Dersin birinci bölümünün amacı her öğrencinin devam eden logo eskiz çalışmalarına diğer arkadaşlarının yorum ve eleştiri yaptırarak etkileşimde bulunmalarını sağlamaktır. Diğer yandan da sınıfta bir beyin fırtınası oluşturarak; öğrenciler arasındaki fikir alışverişi ve paylaşım ortamıyla yaratıcılık ve üretkenliklerini arttırmaktır. Bu sayede öğrencilere; başka eskizlere yorum yapmayı, sanatsal tartışmayı, sanatsal bir işe nasıl eleştiri yapacaklarını, ayrıca; yaptıkları işi başkalarına karşı savunmayı öğretmektir. Dersin ikinci bölümünde ise; öğrencilerin yapmakta oldukları eskiz çalışmaları, her öğrenci ile birebir değerlendirilerek olgunlaştırma çalışması yapmak ve gelişim seyirlerini kontrol ederek ilerleyen safhalar için yön vermek, verilen geribil-

dirimler ile gelişimlerini hızlandırmaktır. Ayrıca; olgunlaştığı düşünülen ve üzerinde çalışılması istenilen eskizleri bilgisayar ortamına aktararak detaylandırmaktır. Dersi alan öğrencilerden Merve Karatekin, Didem Aydın, Zeynep Coşkun ve Emel Atmaca günlüklerine konuyla ilgili olarak şunları yansıtmıştır:

Tamer Hocayla birlikte Portfolyo tasarımı I dersinde yaptık. Geçen sene mezun olan arkadaşların yaptığı çalışmalarını tekrar gösterdi ve biz de yorumladık. Sonra da kendimiz yaptığımız Portfolyo Tasarımın Logosu Tamer hocaya gösterdik ve anlattık çözümleri paylaştık.
(31.10.2008, Merve Karatekin)

*Bu sabah tamer hocayla portfolyo tasarımı dersi yaptık. Önce portfolyo tasarım hakkında konuştuk. Kısaca geçen hafta yaptığımız dersimizin hakkında hatırlattık. Biz portfolyo logoları yaptık. Tamer hoca bizim ödevimize tek tek bakıp incelendi. Arkadaşlarımız yaptığımız ödevlerimizi bakarak eleştiri yaptılar. Portfolyo logoları eleştiri yaparak aklımıza çok fikirleri geldi. **Paylaşmak önemli. Benim logo ödevimize bakıp eleştiri yaptılar. Yapınca aklıma fikir geldi. Bilgisayara geçip çalışacam.*** (31.10.2008, Didem Aydın)

Bugün Tamer hocanın dersinde Portfolyoda onaylattığımız tasarımları gözden geçirip alternatifini arkadaşlarımızın düşünceleri, fikirleri derse yansıttık. Fikirlerimizi bilgisayara geçirdik. Değişik tasarımı yaptık. (31.10.2008, Zeynep Coşkun)

Katrvizit, Antetli Kağıt, Zarf Tasarımı Çalışması (21.11.2008 Ders 7 - Güz Dönemi)

Süre: 2sa.30dk.31sn çekim.

Öğrencilerin geçmişten gelen yaşantıları (2. – 3. Sınıfta yapmış oldukları çalışmaları) dikkate alınarak Kartvizit, Antetli Kağıt, Zarf Tasarımı hakkındaki bilgileri ışığında; Kartvizit, Antetli Kağıt, Zarf nedir, ne işe yarar ve nerelerde kullanılır? sorularıyla ilgili grup çalışması yapılmış ve soru-cevap yöntemi ile öğrencilerin birbirleriyle ve öğretim elemanı ile fikir alış-verişinde bulunmaları sağlanmıştır. Öğrencilerin Kartvizit, Antetli Kağıt, Zarf tasarımıyla ilgili eskiz çalışmaları bilgisayar ortamında değerlendirilerek yön verilmiştir.

Öğrencilerin tasarlayıp görsel hale dönüştürdükleri logolarını Kartvizit, Antetli Kağıt, Zarf tasarımında etkin olarak nasıl kullanacakları, tasarımlarında kullanacakları logolarına uygun font seçiminin nasıl olacağı; font ailesi kullanılarak görselliğin nasıl güçlendirileceği ve etkisinin nasıl artırılabilirliği, tasarımlarında kullanacakları uygun fontun ölçüsünün nasıl olması gerektiği, görsel elemanların (logo-font-ölçü) kullanacakları alan içindeki tipografik yerleşiminin yaptıkları çalışmaya görsel etkilebilirlik açısından katkısının nasıl olması gerektiği gibi bilgiler bilgisayar ortamında birlikte yapılan örnek egzersizlerle anlatılmıştır.

Yapılan tüm çalışmaların çıktıları alınarak sınıftaki iletişim panolarına asılmıştır. Öğrencilerin birbirlerinin işlerine eleştiri yaparak fikirleriyle diğer arkadaşlarına katkı sağlayabilecekleri ortam oluşturulmuştur. Fikir alışverişi yaparak yaratıcı çözümler üretebileceklerinin farkına varmışlardır.

Böylece; öğrencilerin eleştiri yapmayı öğrendiği, bu eleştirilerin yaratıcılıklarını etkileyerek üretkenliklerini arttırdığı ve akran eleştirisinin çalışmaları üzerinde olumlu sonuçlar doğurduğu gözlenmiştir. Grup çalışmaları yaparak söz almaları, fikirlerini sözel olarak ifade edebilmelerine olanak sağlanmıştır.

Teorik olarak gerçekleştirilen grup çalışmasında öğrendikleri teorik bilgileri yaptıkları eskiz çalışmalarına yansıtıp yansıtmadıkları analiz edilerek öğrencilere her hafta geri bildirim verilmiştir.

Yaratıcılıkları ile görsel hale dönüştürdükleri logo tasarımlarını, eskizlerinde doğru ve etkili kullanmışlar mı?, Logo tasarımlarına uygun font ve font ailesini doğru ve etkili kullanabilmişler mi?, Ölçüyü doğru ve etkili kullanabilmişler mi?, Görsel elemanlarını (logo, font, ölçü) tasarım alanları içinde tipografik açıdan doğru ve etkili kullanmışlar mı?, Sonuca giderken birbirinden farklı ve çeşitli yollar deneyerek eskizlerine esneklik ve yaratıcılık katabilmişler mi?, Eskiz çeşitliliği var mı? sorularının yanıtları öğrencilerle bilgisayar ortamında yaptıkları çalışmalar üzerinden bire bir gerçekleştirilen görüşmelerle aktif eleştiri ve soru-cevap yöntemiyle aranmıştır. Bu sayede öğrencilerle bilgi alışverişi ve iletişim sağlanmıştır. Sonucunda da öğrencilerin soru sorabilme yeteneklerinin geliştiği gözlenmiştir.

Dersi alan öğrencilerden Zeynep, Sevgim, Bahattin, Deniz'in günlüğünden şunlar yansımıştır:

Bugün Tamer hocanın dersinde Kartvizit nedir? Kartvizit nerede kullanılır? Ve Kartvizit ne işe yarar onu arkadaşlarımızla konuşup bilgi sahibi olduk. Daha önce araştırdık bilgilerimizi dersimize yansıtık.

Kartvizitin yaparken müşteriye nasıl davranacağımızı müşteriyle nasıl iletişim kurmamız gerektiğini konuştuk. Bilgisayara gelince yaptığım kartvizit tasarımlarıma baktı eleştirdi. Değiştirdi daha renkli hale getirdi. Ama değişik Alternatif üretmemi daha farklı yapacağım.

(21.11.2008 Zeynep Coşkun Günlüğü)

Portfolyo tasarım dersinde hocamız tek tek arkadaşlarımızın bilgisayarlarında bakarak eleştiri söyledi. Sıra bana gelince bütün yaptığım karakterleri beğendi. Hangi kuralları uyguladığımı söyledi. Kartvizitimde büyük, küçük, siyah beyaz renk font geçen hafta konuştuğumuz gibi kuralları uygulayarak yaptım. Font ailesi nelerdir diye sordu? İtalik, Bold, ince, Kalın, Regular olduğunu söyledim. Kartvizitten sonra zarf ve antetli kağıda geldim nasıl uygulayacağımı söyledim görsel uygulama olacağımı konuştuk. (28.11.2008 Zeynep Coşkun Günlüğü)

*Derste Kartvizit konusuna geçtik. Biz logoyu onaylandık. Logoyu tamam Tamer hoca bize Kartviziti anlattı. Nedir? Nasıl yapılacağını? Nelerde bulunur? Ne işe yarar? Gibi konuştuk. Bizde cevabı verdik. Kartvizit en önemi kendimizi tanıtmak için gibi konuştuk. İş bulunur. Ondan sonra da bunları konuştuk. Konuşurken aklıma en önemli kartvizit (logo, font, isim, ünvan, telefon, gsm gibi bunları sade göze çarpıcı karışık olmayan gibi kartvizit yapacağım. **Evde yapmışım çok karışık yapmışım. Çok fazla çizgi ve alan gibi yaptım hoca gelmeden önce ben bakmışım evet çok karışık hocam gelmeden hemen düzelttim. Sade gibi yaptım.***

En son sıra bana geldi hocam bana kartvizit nelere faydalandığı söyledi. Ben de geliştireceğim. Çizgi gibi yaptı ben buna benzer farklı yapacağım işte öyle oldumu hocam.

(21.11.2008 N.Sevgim Kıskaç Günlüğü)

Dersteyken Tamer hoca biz ders yaparken Emelden başlayarak tek tek baktı kartvizite. En son ben kaldı bekledim farklı tasarımı yaptım ozaman çalışmak pek içimden gelmediği için salladım. En sona bana geldi Tamer hoca baktı kartvizitlere ya ben yanlış anlamışım. Aynı tasarımı yapacağımı sandım. Değilmiş farklı tasarım istiyor ben de hocam hiçbiri beğenmedi içimde “olamaz” dedim. Ben de baktım, ben de beğenmedim. O zaman da o günde sıkılmışım. Daha çalışmamı istedi. Tamer hoca günlüğümü okuyacak sıkıldığımı haberi yok. Öğrenecek. Kartvizit fontu uymadığı söyledim Yani kalemle yazıyormuş gibi istedi. Onla yapacağım. Rengi tamam griyi seçti. Ama tasarım olmamış farklı yapmamı istedi ve çalışmaya devam edeceğim.

(28.11.2008 N.Sevgin Kıskaç Günlüğü)

Bugünkü dersimizde tamer hocamızla kartvizitin bize ne olduğunu anlattı. Hepimiz kartvizit hakkında bildiklerimizi söyledik. Yorumlar yaptık. Kartvizitin ne olduğunu, ne işe yaradığını ve nerelerde kullanıldığını öğrendik. Daha sonra bilgisayarda yaptığımız çalışmaları gösterdik. Benim logo iki tanesi onaylandı ve örnek yaptığım kartvizitlerin hepsinin güzel olduğunu ve o kartvizitlerdeki hataların hangisi olduğunu hocamızla beraber çalıştık. Yeni bir kartvizit yapmamı fontları değiştirmemi istedi. Kartvizit üzerinde renklerin oyna logoyu ön plana çıkarmasını hocamız istedi.

Onaylanan logoyu internette araştırma yaparken tasarım sihirdir kelimesinde lamba aklıma geldi. Alaaddin lambasını düşündüm. Lamba üzerinde kalem ve üçgen, daire, kare elemanlarını kullanmayı düşündüm. Önce tasarlamadan düşünüyorum ve araştırdım. Kartvizit tasarımında da aynı yöntemi denedim. Logonunu ön plana çıkmasını denedim. Tipografiksel elemanları kullanmayı ve yardımcı eleman kullanmayı düşündüm. Bu yollardan kartvizit ve logo tasarımı yaptım. (21.11.2008 Bahattin Koç Günlüğü)

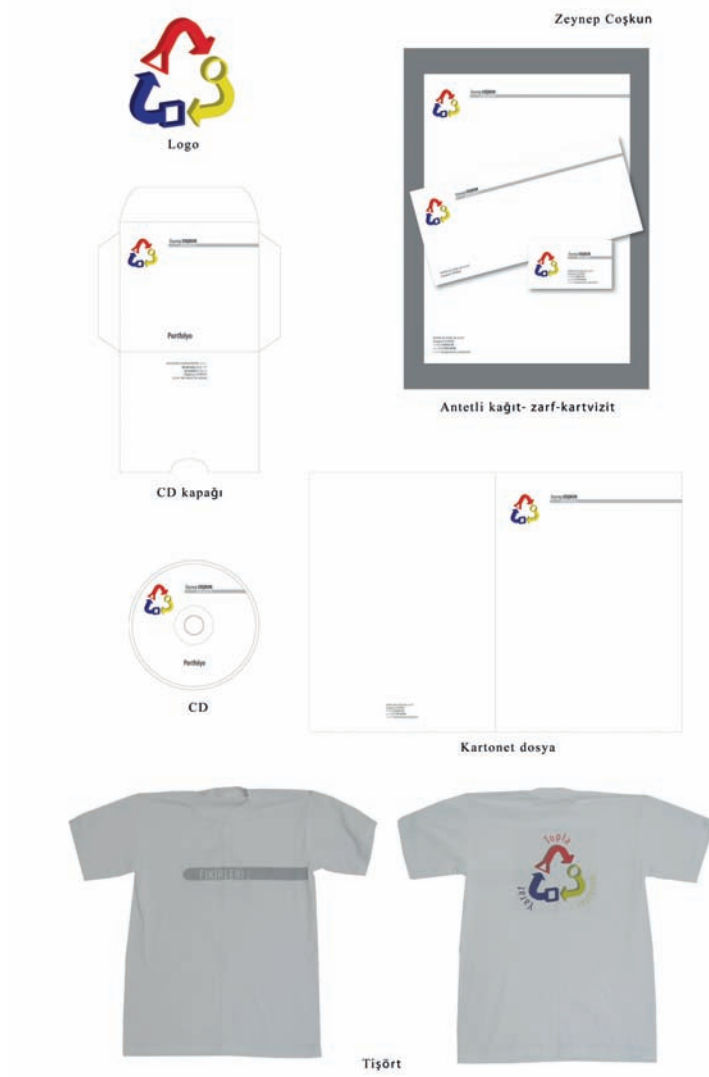
Dersimizin konusu kartvizit tasarımı. Önce grup halinde hep birlikte kartvizit teorikleri öğrendik. Kartvizit nedir, ne işe yarar ve nerelerde kullanılır gibi sorulara karşı cevapladık ve tartıştık bu konuda. Kartvizitin amacı; kendimizi tanıtmak, iş bulmak, iletişim kurmaktır. Kartvizitin elemanları öğrendik. Bu konudaki teorileri, fikirleri aklımızda kalıp bilgisayara geçtik. Yaptığımız hafta içindeki eskizi gösterdim. Bir tanesini seçti, mavi renk kattı, yazı fontları değiştirip farklı renk kullandık. Sonunda görsel olarak iyiye gidiyor. Farklı alternatifleri yapmamı istedi. Bu kadar. (21.11.2008 Deniz Çolpan Günlüğü)

İŞ BAŞVURU DOSYASININ HAZIRLANMA SÜRECİNDE GERÇEKLEŞTİRİLEN ÜRÜNLER

Tüm bu ürünler aynı eğitim ortamında gerçekleştirilmesine rağmen öğrencilerin gelişimlerinde ve ortaya çıkarttıkları ürünlerde farklılıklar görülebilmektedir. Ortaya çıkan ürünlerde bazen fikir “güzel” uygulama “zayıf”, bazen de uygulama “iyi” fikir “zayıf” olabiliyor. Her ikisinin de iyi olduğu durumlar ideal olarak kabul edilmektedir. Bu farklılıkların çeşitli sebepleri vardır. Öğrenme sürecindeki öğrencinin; motivasyonu, kişisel özellikleri, işitme kaybının derecesi, yaratıcılığı bu sebeplerden bazıları olarak gösterilebilir.

Sonuçta tüm öğrencilerin verilen bu öğretimden etkilenimleri ve aldıkları yol en başarılı üç öğrencinin ürünleriyle verilmiştir.

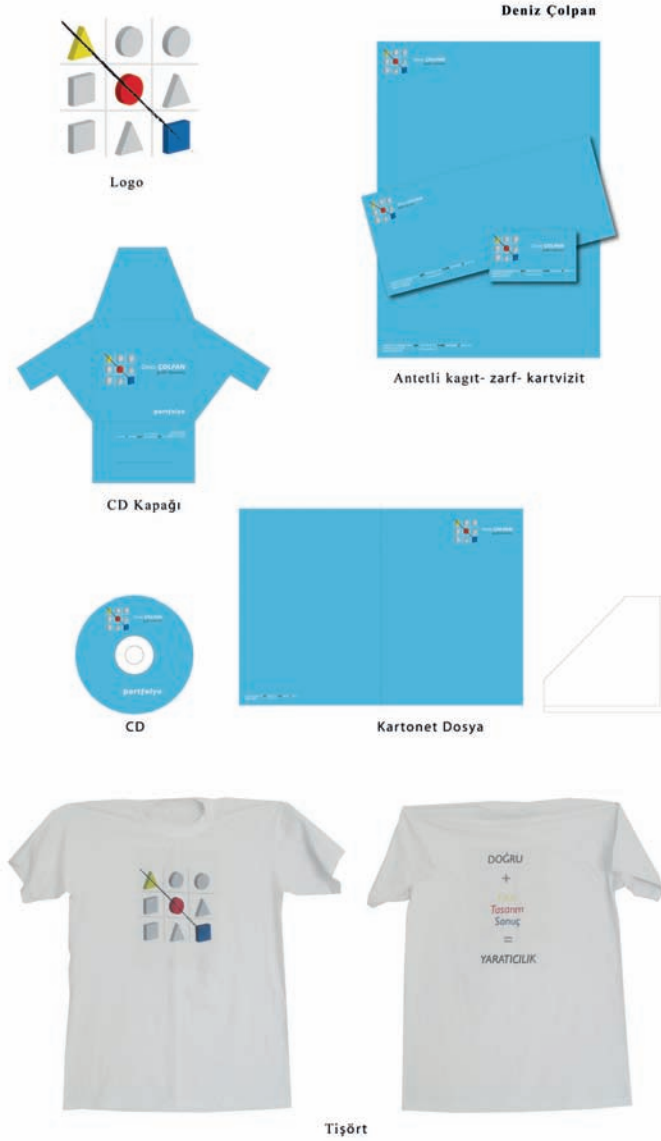
Zeynep COŞKUN



Resim1: Zeynep Coşkun'un Araştırma Sürecinde Geliştirdiği Ürünler

Zeynep Coşkun; Başlangıçtan son aşamaya kadar çok iyi çalıştı. Çalışmalarında fikirlerini iyi bir şekilde organize ederek görsel bir dil ve görsel bütünlük sağlamayı başardı. Böylece yaratıcılığını göstermiş oldu. Uygulama, tipografi ve sunuş bazında oldukça başarılı ürünler çıkardı. Teknik problemleri göz önünde bulundurarak önceden önlem alması ve alternatif çözüm yolları üretebilme yeteneği ile gayreti her zaman iyi seviye oldu. Fikirlerini sözel ve görsel olarak ifade edebilmede zorluk yaşamadı. Günlük tutmada bazen sıkıntılar yaşadı ama bu gelişim sürecini olumsuz etkilemedi. Eskiz dosyasını düzenli tuttu. Sonuçta iş başvuru dosyası nitelik ve nicelik açısından kaliteli ve yeterli oldu. Öğrencinin süreç içindeki gelişimini iyi bir şekilde gösterdi.

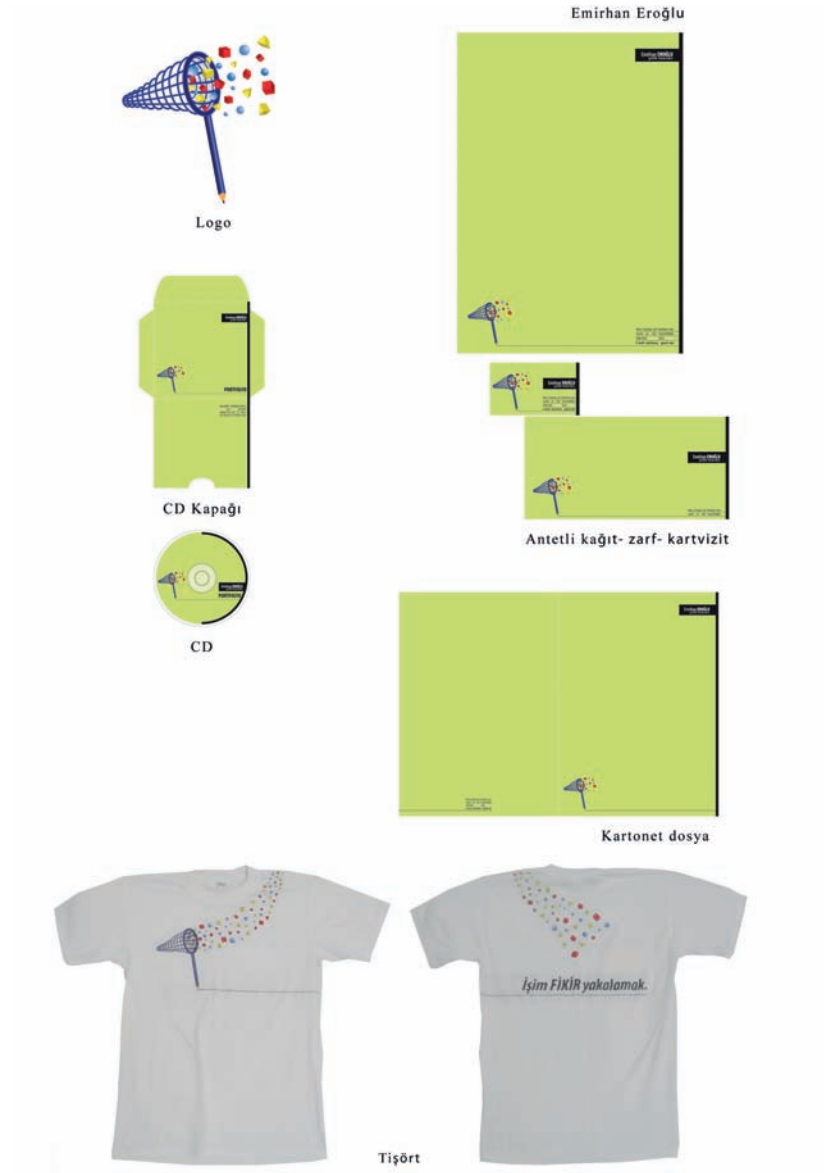
Deniz ÇOLPAN



Resim2: Deniz Çolpan'ın Araştırma Sürecinde Geliştirdiği Ürünler

Deniz Çolpan; İyi çalıştı, düzenli olarak eskiz üretti ve günlük tuttu. Bilgisayar ve programlara olan hakimiyeti ile bazı arkadaşlarına da yardımcı oldu. Fikirlerini sözel ve görsel olarak ifade edebilmede zorluk yaşamadı. Çalışmalarında fikirlerini iyi bir şekilde organize ederek görsel bir dil ve görsel bütünlük sağlamayı başardı. Böylece yaratıcılığını göstermiş oldu. Teknik kapasitesi yüksek bir öğrenciydi. Fikir, uygulama, tipografi ve sunuş bazında oldukça başarılı ürünler çıkardı. Eskiz dosyasını düzenli tuttu. Sonuçta iş başvuru dosyası nitelik ve nicelik açısından kaliteli ve yeterli oldu. Öğrencinin süreç içindeki gelişimini iyi bir şekilde gösterdi.

Emirhan EROĞLU



Resim3: Emirhan Eroğlu'nun Araştırma Sürecinde Geliştirdiği Ürünler

Emirhan Eroğlu; Başlangıçtan son aşamaya kadar çok iyi çalıştı. Fikir, uygulama, tipografi ve sunuş bazında oldukça başarılı ürünler çıkardı. Hatta logo tasarımı eskiz aşamasında üç tane logoyu birden geliştirdi, içlerinden seçtiğimiz logo eskizi üzerinde yoğunlaştı ve üretti. Çalışmalarında fikirlerini iyi bir şekilde organize ederek görsel bir dil ve görsel bütünlük sağlamayı başardı. Böylece yaratıcılığını göstermiş oldu. Fikirlerini sözel ve görsel olarak ifade edebilmede zorluk yaşamadı. Günlük tutmada bazen sıkıntılar yaşadı ama bu gelişim sürecini olumsuz etkilemedi. Eskiz dosyasını düzenli tuttu. Sonuçta iş başvuru dosyası nitelik ve nicelik açısından kaliteli ve yeterli oldu. Öğrencinin süreç içindeki gelişimini iyi bir şekilde gösterdi.

TARTIŞMA

Eğitim insanın bilerek düşünce üretmesine, yaratıcılığa yönelmesine ve ürün geliştirmesine imkân verebilmelidir.

Eğitimde söz konusu olan, öğrencilerin kendilerine sunulanı olduğu gibi almak yerine, konular ve olaylar üzerinde düşünmelerini ve önermelerde bulunmalarını sağlamak olmalıdır. Bu nedenle sanatsal aktivitelere, tasarıma ve yaratıcı eğitime yer verilmelidir. Yaratıcılık bir süreç olup, koşulu; çalışmak, deneyim, gözlem, araştırma ve algılamadır. Yeni, işe yarar bir şeyin meydana getirilmesi, zahmete değer, orijinal ve değerli bir ürüne götüren yol olarak tanımlanabilir. Sanat; evrensel bir dil olarak insanın kendini ifade etme araçlarından biridir. Tasarım ise; belirli bir amaç gözetilen yaratıcı bir eylemdir diyebiliriz.

Günümüzde bilim ve teknolojiadaki gelişmelerin toplumun yapısını ve eğitim sistemlerini etkilediği gibi; ülkelerin, küreselleşen dünyaya ayak uydurabilmeleri için de daha fazla “yaratıcı eğitime” gereksinimleri vardır. İş başvuru dosyası hazırlama sürecinde de “yaratıcılık” büyük önem taşır. Öğretim öğrenciye öğrendiklerini kullanmak için değişik fırsatlar vermelidir. Aksi halde, öğrencideki anlam oluşturma mücadelesi kaybolur (Marshall, 1992). Temel felsefemiz, öğret, uygulat ve üret olmalıdır.

Öğretim farklı birçok etkinliği içeren karmaşık ve belirsiz bir süreçtir ve öğretmenin sınıfta neyi, ne ölçüde ve nasıl öğreteceği ancak uygulama sürecinde ortaya çıkmaktadır (Kosnik ve Beck, 2001). Bundan dolayı öğretim uygulamaları boyunca ortaya çıkabilecek özel durumlarda sahip oldukları bilgi, beceri ve anlayışlara göre hareket eden öğretim elemanlarının herhangi bir sınıf ortamında nasıl bir sorunla karşılaşabileceğini önceden kesin olarak belirlemek mümkün değildir. Bu bağlamda öğretim elemanlarının uygulamaları sürecinde aldıkları kararların geçerli olabilmesi için, karşılaştıkları sorunlarla ilgili düşüncelerini meslektaşlarına açıklamaları, eğitim durumlarını sorgulamaları ve bu yolla mevcut anlayışlarını derinleştirmeleri, eğitimin amaçları doğrultusunda kendi uygulamalarını sistematik olarak incelemeleri ve değerlendirmeleri için sınıflarında araştırmacı rolünü üstlenmeleri gerekmektedir (Altrichter, Somekh ve Bridge, 1993). Bu durum öğretim elemanlarının öğretimlerine rehberlik ederek, sınıflarında yeni yöntemler uygulamalarında ve bu esnada karşılaştıkları problemlerin üstesinden gelmelerinde etkili olmaktadır. Bu araştırmacı yaklaşımda kendi uygulamalarını eleştirel bir bakış açısıyla gözden geçiren öğretim elemanları sahip oldukları tüm bilgi ve deneyimlerini aktif olarak kullanmak suretiyle öğretim ve öğrenme ile ilgili teoriler üretirler. Eğitimde yenilik için bir araç olan ve eleştiriye dayalı bu yöntem, yansıtıcı öğretim elemanlarının kendi sınıf ve okul uygulamaları hakkında küçük çaplı araştırmalar yürütmelerini teşvik etmektedir. Bu süreçte en önemli araç, öğretim elemanlarının yansıtıcı/sistematik uygulama yapan bireyler olarak hareket ettikleri katılımcı/ortak incelemedir. Katılımcı inceleme, katılımcı öğrenmeyle aynı anlamda olup, uygun imkan ve desteğin sağlanması durumunda öğretim elemanları tarafından yürütülen eylem araştırmaları olarak bilinmektedir. Öğretim elemanı araştırması, aslında eylem araştırması prensiplerini yansıtan araştırmaya karşılık gelmektedir. Eylem araştırması uygulamaya yönelik sistematik bir araştırma olup sınıfta, günlük hayatta ortaya çıkan problemleri çözmeye

ve sorulara cevap vermeye ve bulguları hemen uygulamaya yöneliktir (akt. Köklü, 2003, McKay, 1992; Twine ve Martinek, 1992).

Buradan çıkışla; Engelliler Entegre Yüksekokulu'nda işitme engelli gençlerle iş başvuru dosyası geliştirme çalışmalarının sistematik olarak incelendiği bu araştırma eylem araştırması yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Eylem araştırmalarının ortamı değiştirme, iyileştirme ve bu değişime süreklilik sağlama gibi etkililikleri vardır. Değişim yaşamın döngüsel seyrinin bir parçasıdır. Değişim süregendir ve bazı zamanlar zordur, ancak eğitimci olarak etkin kalmanın önemli bir unsurudur. Bu anlamda eylem araştırması yöntemi sorgulamacı ve yansıtıcı nitelikleriyle bu araştırma kapsamında; işitme engelli öğrencilere iş başvuru dosyası hazırlama ve onların öğrenmeleri konularında bazı kritik bilgiler sağlamıştır. Portfolyo Tasarımı I-Portfolyo Tasarımı II dersleri kapsamında yapılan çalışmalarda toplanan veriler üzerinde yapılan incelemelere göre araştırmaya katılan işitme engelli öğrencilerin; eleştiri yapma, eleştiri alma ve sanatsal tartışmayı öğrendikleri, sanatsal konuşma, tartışma ve paylaşımın, fikir alışverişinin yaratıcılıklarına olumlu etkiler sağladığı, yaratıcı düşünme becerilerinin geliştiği, soru sorabilme yeteneklerinin geliştiği, fikirlerini sözel ve görsel olarak ifade edebildikleri, böylece özgüvenlerinin geliştiği, ayrıca teorik, sanatsal ve mesleki bilgilerinin ve dillerinin zenginleştiği gözlenmiştir.

Kısacası yapılan bu çalışma ile işitme engelli öğrencilerin mezun olduktan sonra yapacakları iş başvurularında; tasarımcı ve sanatsal kişiliklerini yansıtabilecekleri, özgün ve yaratıcı tasarımlarını gösterebilecekleri, eğitimleri süresince edindikleri birikimlerini kanıtlayabilecekleri, işverenle iletişimlerine görsel açıdan destek sağlayacak iş başvuru dosyası hazırlamaları ve bu dosyaları bir sergi ile de sunmaları, ürettikleri işler hakkında akranları ve sergiyi gezen diğer kişilerle olan iletişimlerinin, ileride yapacakları olası iş görüşmelerine ön hazırlık oluşturduğu ve dosyalarını nitelik ve nicelik yönünden doğru ve etkili ifade etmelerinde özgüven açısından olumlu katkılar sağladığı görülmüştür. (Resim 6, 7, 8)



Resim6: Portfolyo Tasarımı öğrenci sergisi afişi



Resim7: Portfolyo Tasarımı öğrenci sergisi davetiyesi



Resim8: Portfolyo Tasarımı süreç ürünlerinin sergi sunumu

Pearl ve Leon Paulson (1991) portfolyolara ilişkin geliştirdikleri benzetmelerinde (metafor); portfolyoları, öğrencilerin kendi birikimli deneyimleri yoluyla, kendilerine ilişkin anlamları yapılandırdıkları laboratuvarlar olarak betimlemişlerdir. Onlara göre, her portfolyo; öğrencilerin ne bildiklerinin ve neden bunu bilmeye inandıklarının öyküsüdür. Buradan çıkışla; bu çalışma süresince Portfolyo tasarımlarının uygulama aşamasında her öğrenci kendi dosyasından sorumlu kılınmıştır. Öğrenciler öncelikle grafik tasarımı ve tasarımcı kişiliklerini birlikte yansıtmak için logo tasarımı yapmışlardır. Tasarladıkları bu logoları kullanarak kartvizit, antetli kağıt ve zarf hazırlayarak tasarımcı kimliklerini meydana getirmişlerdir. Bu kimliklerini f6y dosya, cd, cd zarfı üzerine taşımışlardır. Daha sonra özgeçmişlerini anlatan yaratıcı özgeçmişler hazırlamışlardır. Hazırladıkları dosyalara koymayı planladıkları çalışmaların görsellerinin sayfa düzenlerini geliştirerek bir sonraki aşamada da portfolyo çantalarını oluşturmuşlardır. Öğrencilerin çalışmalarının belirlenen hedef ve amaçlar ile tasarımcı kimlikleri çatısı altında toplanması, toplanan bu çalışmalardan uygun çalışmaların seçilmesi, seçilen bu materyallerin yansıtılması ve bu aşamada öğrencinin kendi hakkında bilinçlenmesi ile gelecek için kendi hedeflerini oluşturması sağlanmıştır. Öğrencilerin dosyalarını belirli zaman aralıklarıyla incelemelerine fırsat verilerek, kendi gelişimlerinin kaydını tutmaları için rehberlik yapılmıştır. Öğrencilerin tasarımlarının gelişiminin seyrini izlemek ve onları yönlendirmek için tarihi sıraya göre yerleştirilen eskiz gelişim dosyaları oluşturulmuştur. Bu seyre paralel olarak portfolyo ile ilgili tüm uygulamaları anlatmaları, bu süreçteki yaşamışlıklarını, gelişim evrelerini ve bu amaçla yapılan öğretim etkinliklerini kendi bakış açılarıyla değerlendirmeleri ayrıca düşüncelerini yansıtmaları amacıyla öğrencilere günlükler tutturulmuştur. Öğrenciler de bu şekilde gerçekleşen Portfolyo Tasarımı I – Portfolyo Tasarımı II derslerinden duydukları memnuniyetlerini ve kazanımlarını alınan geri bildirimlere ve düzenli olarak tuttukları günlüklerine yaptıkları yorumlara yansıtılmışlardır.

Bu dosyanın oluşturulmasındaki her aşamada işitme engelli öğrencilere sanat eğitimi aracılığı ile iletişim becerileri kazandırılarak; sanatın çeşitli yöntem ve tekniklerinin öğretilmesiyle, geçmiş bilgilerini, bilişsel ve üst bilişsel düzeylerini dikkate alarak yaratıcılıklarını, üretkenliklerini ve kendilerini doğru ve etkili bir şekilde ifade etme yollarını keşfetmeleri sağlanmıştır. Tüm dersler öğretim elemanının öğrencilere öğrenmelerinde aracı olduğu, zaman zaman işbirliği yaptıkları ve gerektiğinde lider olduğu; etkileşimli ve işbirlikli sınıf ortamında gerçekleşmiştir. Bu derslerde araştırmanın süreci içerisinde çeşitli ürünler geliştirilmiştir. Böylelikle paylaşılan bilgilerin değeri de uygulanarak ortaya çıkartılmıştır. Kaliteyi arttırmak ve öğrenci başarısı için eğitim sürecinin her aşamasında öğrencilerin aktif katılımı sağlanmış, onların ilgi, istek, beceri ve ihtiyaçları dikkate alınarak öğrenme yaşantıları düzenlenmiş ve uygulanmıştır. Uygun öğrenme ortamının sağlanmasıyla; üretilen görseller ve ürünler üzerine yapılan eleştiriler ve sorgulayıcı irdelemeler aracılığı ile öğrencilerin bakış açıları genişletilerek, olaylara çok boyutlu ve farklı bakabilmeleri ve kendi anlamlarını kurabilmeleri sağlanmıştır. Bu anlamda her öğrenci bilgiye ulaşma, öğrenme, tasarlama, yaratma, uygulama ve üretme anlayışı içinde etkinlikler yapmıştır. Öğrenciler, ne bildiklerini ve ne yapabileceklerini kendi çalışmalarından oluşan örneklerle ispatlarlar (Paulson, Paulson ve Meyer, 1991). Portfolyoların hem süreç hem de ürün değerlendirmek için kullanılabilir ideal araçlar olduğu bilinmektedir.

İşitme engelli bireylerin işitmezlik sorunu, mesleki eğitimlerinin sonunda yaşamları için bir iş bulmalarında, o işe başvurularında ve işe alınmalarında çeşitli sorunlara yol açmaktadır. Bu sorunları aşmak için işitme engelli öğrencilerin işverenle karşılaştıklarında mesleki yeterliliklerini sergilemeleri ve inandırıcı olmaları gereklidir. İşe başvururken yapacakları iş görüşmesine yanlarında iş başvuru dosyası götürmeleri ve dosya ile ilgili açıklama yapabilmeleri önemlidir.

Oluşturulan bu portfolyolar; işitme engelli mezun öğrencilerin iş başvurularında işveren ile sağlıklı iletişim kurmalarını sağlayabilir. İşverene kendilerini ve becerilerini yeterince anlatabilmelerine görsel açıdan destek ve kanıt olur (Arter ve Spandel, 1991; Collins, 1991, Measles ve Steel, 1991; Murphy and Smith, 1990; Uzuner, 2008). Çünkü iş başvuru dosyaları işitme engelli öğrencilerin eğitimleri süresince yaptıkları tasarım ve üretme becerileri hakkında bilgi edinmeyi sağlar. Özellikle son yıllarda, iş dünyası ve bazı yüksek öğretim kurumları bireylerin eğitim sürecinde yaptıkları çalışmalarını değerlendirerek, bu tür portfolyolar aracılığıyla öğrencilerin veya bireylerin iş dünyasında ne kadar başarılı olacaklarını kestirmeye çalışmaktadırlar.

Hazırlanan bu portfolyolarla; işitme engelli öğrenciler öğrendiklerini sergilemektedirler. Öğrencilerin mezun olduktan sonra yapacakları iş başvurularında kullanmak için oluşturdukları bu özgün portfolyoların; salt dil edinimi ve mesleki bilgi edinimlerini sanatsal bir düzen içinde sergilemelerinin yanında sanatsal yaratıcılıklarını geliştirme yönü de vardır. Tüm bunlar örneğin; sınıfta süreç içinde oluşturulan öğretim elemanı ve öğrencilerin beraberce, karşılıklı güven içerisinde ve birbirlerinden yüksek beklentiler ile çalışmasını gerektirir (Brooks ve Brooks, 1993). Ayrıca; dostça ve cesaretlendirici ortamda öğretim elemanının öğrencilerin gelişimine uygun (paralel) olarak ders vermesi, öğrencilere gerektiğinde gerektiği kadar destek sağlaması önemlidir (Vygotsky, 1975).

Bu ürün geliştirme süreci; portfolyo tasarımı dersi yardımıyla sistematik ve düzenli olarak yapıldığında öğrencilere görsel açıdan etkili ve dikkat çeken bir portfolyo kazandırdığı görülür. Ayrıca; bu portfolyonun, öğrencilerin iş ararken yapacakları görüşmelerde işitme sorunlarından kaynaklanan iletişim problemlerini en aza indirdiği, bildiklerine kanıt oluşturarak mesleki yeterliklerini ve becerilerini işverene anlatmada etkin bir rol oynadığı kaçınılmaz bir gerçektir. Aldıkları eğitimle bu bölümden mezun olan işitme engelli öğrencilerin, ilk önce iş arayarak ve iş başvurusu yaparak hayata atılacakları bir gerçektir. Bu girişimleri de kendilerine hazırladıkları etkili ve dikkat çeken bir iş başvuru dosyası yardımıyla yapabilirler. Böylelikle; sanatsal eğitim ve yöntemlerle oluşturulan bu dosya, iş başvuru görüşmelerinde işlevsel hale gelerek etkinleştirilmiş olur.

Grafik Tasarım öğrencilerinin mezun olduklarında sahip olacakları portfolyoları sayesinde mesleki gelişimlerinin yanında sanatsal ve yaratıcı yönlerini de geliştirmiş olacağı, ayrıca; kendilerine sağlanan eğitimin niteliği nedeniyle kendi alanlarında aktif olarak gelişmelerinin ileride sahip olacakları meslekleri için önemli temel sağlayacağı düşünülmektedir. Kaldı ki Portfolyo Tasarımı I – Portfolyo Tasarımı II derslerini alarak hazırladıkları başvuru dosyası yardımıyla bunu başarmış ve çeşitli illerdeki grafik tasarım atölyelerinde çalışmaya devam eden pek çok işitme engelli mezun öğrencimiz bulunmaktadır. İşitme engelli mezun öğrencilerimizin

işe başvurularındaki sonuçlar bu rapora yazılmamıştır. Ancak onlarla kurulan iletişimler sayesinde eğitimini aldıkları kendi meslek alanlarındaki işlere yerleştikleri görülmüştür. (Resim. 9,10,11,12)



Resim9: Portfolyo Tasarımı dersini alan öğrencinin işe yerleşmesi ile ilgili belge



Resim10: Portfolyo Tasarımı dersini alan öğrencinin işe yerleşmesi ile ilgili belge



Resim11: Portfolyo Tasarımı dersini alan öğrencinin işe yerleşmesi ile ilgili belge



Resim12: Portfolyo Tasarımı dersini alan öğrencinin işe yerleşmesi ile ilgili belge

SONUÇ

Bu araştırmanın uygulama şekli birçok yönüyle başarılı olmuştur. Öyleyse bu derse böyle devam edilebilir ve diğer derslerin uygulaması için önerilebilir. Uygulamanın verimliliğini ve başarısını daha da arttırabilmek için okulda yaygınlaştırılabilir.

Öğretim elemanlarını eylem araştırması konusunda bilgilendirerek kendi uygulamalarına ilişkin dönütler aracılığı ile derslerini daha etkili bir biçimde geliştirmeleri yönünde cesaretlendirilmeleri sağlanabilir. Öğretmenler için üniversitelerde iş başvuru dosyası geliştirme çalışmaları konusunda uzman öğretim elemanları tarafından online dersler hazırlanabilir. Bu yaklaşımı sınıflarında kullanmak isteyen öğretmenler, uygulamalı olarak düzenlenen online dersler sayesinde gerekli eğitimi alabilirler.

Eylem araştırmalarına devam edilerek durum saptamaları yapılarak öğrenciler izlenebilir. Çeşitli meslek okullarında okuyan işitme engelli gençlerin hepsi yükseköğretim kademesinde eğitim alamamaktadırlar. Bu nedenle meslek okullarında da bu tür çalışmalar yapılarak o okullarda eğitim alan işitme engelli öğrencilerin de kalifiye olması sağlanabilir. Portfolyo Tasarımı çalışmalarına diğer derslerde de yer veren ve disiplinlerarası yaklaşımı benimseyen araştırmalar desenlenebilir.

ÖĞRENCİ ÜRÜN DOSYASI (PORTFOLYO) GÖZLEM FORMU

	KRİTERLER	Evet	Hayır	Düşünceler
1	Yeterli sayıda çalışmaya yer verilmiş mi?			
2	Değişik çalışmalara yer verme ve çalışmalardaki çeşitlilik yeterli mi?			
3	Çalışmalar öğrencinin neler bildiğini gösteriyor mu?			
4	Çalışmaların belirlenen amaçları karşılması, amaçlara uygunluğu yeterli mi?			
5	Çalışmaların seçiminde etkin rol almış mı?			
6	Ders dışı çalışmalara yer vermiş mi?			
7	Ders içi çalışmalara yer vermiş mi?			
8	Yüksek beceri gerektiren ürünlere yer vermiş mi?			
9	Başlangıçta seçilen ürünlerin niteliği ve niceliği yeterli mi?			
10	Son dönemde seçilen ürünlerin niteliği ve niceliği yeterli mi?			
11	Öğrencinin süreç içindeki gelişimini gösteriyor mu?			
12	Ürün seçiminde gösterilen titizlik yeterli mi?			
13	Dosya düzeni ve tertibi iyi mi?			
14	Kaliteyi yakalayarak yaratıcılığını gösterebilmiş mi?			
15	Fikirlerini iyi bir şekilde organize ederek görselleştirebilmiş mi? Uygulama iyi mi?			
16	Fikrin orjinallliği var mı?			
17	Fikir hedefini bulabilmiş mi?			
18	Yapılan logo mesaj iletiyor mu? Çalışmalarda font, tipografi etkin ve doğru kullanılmış mı?			
19	Çalışmalarda görsel dil ve görsel bütünlük sağlanabilmiş mi?			
20	İşçilik ve uygulama kaliteli mi?			
21	Sunum (Prezentasyon) etkili ve doğru yapıldı mı?			
22	Kendini değerlendirme etkili ve yeterli mi?			

Tablo2: Öğrenci Ürün Dosyası (Portfolyo) Değerlendirme Formu

KAYNAKLAR

- Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, 2002 “2002 Türkiye Özürlüler Araştırması” (<http://ozida.gov.tr/arastirma/oztemelgosterge.htm>) Erişim Tarihi : 10.11.2008
- Chapman, J. M., Pettway C. ve White, M. (2001). *The portfolio: An instruction program assessment tool*. *Reference Services Review*, 29(4), 294-300.
- Kosnik, C. Beck, C. (2000). *The Action Research Process as a Means of Helping Student Teachers Understand and Fulfill the Complex Role of the Teacher*, *Educational Action Research*, 8, 1, 119-136.
- Erdiken, B. (2005) *Anadolu Üniversitesi Engelliler Yüksekokul'undan Mezun Olmuş İşitme Engelli Öğrencilerin İstihdamı, İş Durumu ve Ayrımcılık*. ÖZ-VERİ Dergisi. Cilt: 2 Sayı: 1 . Sayfa : 377- 503
- Erdiken, B (2007). *Yüksekokul Mezunu İşitme Engelli Gençlerin İş Durumu: Anket ve Eylem Araştırması* ÖZ-VERİ Dergisi, (4) 2 Sayfa
- Erinç, S. M. (2004). *Kültür sanat-sanat kültür*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Gilman, D. A., Andrew, R. & Rafferty, C. D. (1995). *Making assessment a meaningful part of instruction*. *NASSP Bulletin*, 79(573), 20-24
- Güvenç, B. (1999). *İnsan ve kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Gardner, Howard., 1983 b, *Artistic Intelligences*. In S. Dobbs (Ed.), *Art and the Mind (Special issue)*. *Art Education* 36 (2)
- Gilman, D. A., Andrew, R. & Rafferty, C. D. (1995). *Making assessment a meaningful part of instruction*. *NASSP Bulletin, İlk Okuma ve Yazma Öğretimi. İlk Okuma Yazma Öğretiminde Ölçme Değerlendirme*. Ed.:Gürhan Can Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No:1797, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 932, 2008
- Johnson, A. P. (2002). *A short guide to action research. (Second Edition)*. Boston: Allyn&Bacon.
- Jewell, M. J. ve Tichenor, M. (1994). *Curriculum framework for journal writing in primary grades. Annual Meeting of the International Reading Association (39th- Toronto, Contario)*. Canada: 8-13 May.
- Kırıçoğlu, O. (2002). *Sanatta eğitim -görmek, öğrenmek, yaratmak*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kemp, J. & Toperoff, D. (1998). *Guidelines for portfolio assessment in teaching English*. <http://www.etni.org.il/ministry/portfolio adresinden alınmıştır>. 9(573), 20-24
- Kretschmer, R. R. - Kretschmer, L. W. (1978) *Language development and intervention with the hearing impaired*. Baltimore: University Park Press.
- Midkiff, R. B. ve Thomasson, R. D. (1993) *A practical approach to using learning styles in math instruction*. Springfield, IL: Thomas Books.
- Mills, G. E. (2003). *Action research 'A guide for the teacher researcher'*. (Second Edition). New Jersey: Merrill Prentice Hall.
- Miles, M. B. ve Huberman, M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. CA: Sage.
- Mülayim, S. (1994). “Sanata Giriş”, *Bilim Teknik Yayınevi*.
- Schirmer, R. B. (2000). *Language and literacy development in children who are deaf*.
- Uzuner, Yıldız. Başmakale: *Özel Eğitimden Örneklerle Eylem Araştırmaları*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 2005. Cilt:6 – Sayı :2 Sayfa: 1 – 12
- Vygotsky, L.(1978) *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Translated by M. Cole, V. John-Steiner, S. Scribner-R. Sourberman. Cambridge, MA: Harvard University
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*